

SÖRMLANDSLÄTEN

1987

NR 2

Innehåll

	Sid.		Sid.
Ordföranden har ordet	2	Instrument till utlåning	12
Redaktören har ordet	3	Vart tar musiken i folkmusiken vägen?	14
Julmärkena 1987	3	Zornmärkesuppspelningar i Skara augusti 1988	17
Katrineholms Spelmanslag	4	Svensk folkmusikfond	18
Katrineholmsvisan	5	Livet på landet	20
I bondpolskans spår	6	Hambo	22
Skarvdans	11	Torpet i Svedala	29
Folkmusiken i framtiden	12		

Omslagsbilden: "Julafton" av Carl Larsson

Upplaga: 2 200ex

Ordföranden har ordet.

Jag vill tacka er alla som arbetat för Södermanlands Spelmansförbund under spelmansåret 1987, som varit så rikt på händelser och innehåll.

Ingen nämnd - ingen glömd.

För mig har året varit fyllt av många glädjestunder men även en del besvikelser.

Till besvikelsen hör Svenska Ungdomsringers för Bygdekultur och Sveriges Spelmans Riksförbunds totala avsaknad av handlingskraft när det gäller marknadsföringen av vår unika folkdans- och folkmusiktradition.

Prat räcker inte - handling måste till!

Är det kunskap, vilja och en framtidsvision som saknas?

Någonting ytterligare som gjort mig besviken är massmedia och då främst radio och TV:s cyniska sätt att totalt ignorera svensk folkmusik och folkdans.

Varför inte byta ut alla dessa country-timmar i radio mot svensk folkmusik av hög klass.

Till höjdpunkterna hör det måldokument som vi inom Södermanlands Spelmansförbund arbetat fram. Arbetsnamn "Folkmusiken i framtiden".

Genom detta har min tro på framtiden för sörmländsk och svensk folkmusik stärkts. Nu skall det hända något!!!

Ber att få gratulera Södermanlands Spelmansförbunds äldsta spelmannslag

KATRINEHOLMS SPELMANSLAG

som i år fyller 40.

Södermanlands Spelmansförbund, med stil och kvalitet, vilja och kunskap, arbetar målmedvetet med att bevara och levandegöra den sörmländska folkmusik-, vis- och folkdanstraditionen. Ett kulturarv som enar och förenar generationer och samhällsgrupper.

Till sist önskar jag och min familj er alla

**EN GOD JUL och
ETT GOTT NYTT ÅR!**

Allt för Södermanlands Spelmansförbund

Sören Olsson

Kära läsare!

Jag var för ett år sedan tveksam till om Sörmlandslåten skulle överleva sin 20:e årgång. Nu är vi där och vi i redaktionen vill passa på tillfället att tacka alla medarbetare som under åren ställt upp och hjälpt till att göra vår tidning läsvärd. Det bör poängteras i detta sammanhang att vi större delen av dessa 20 år arbetat helt utan ekonomiskt stöd. Under några få år fick vi tidningsstöd från Statens Kulturråd men det drogs in. Därefter sökte vi stöd under många år men fick avslag. Numera söker vi inte ens eftersom Statens Kulturråd i sin medelfördelning klart visat att de är helt ointresserade av folklig kultur. Det är redaktionens förhoppning att vi ska kunna fortsätta med utgivningen av vår tidning under minst en tioårsperiod till.

1988 kan bli ett intressant år för oss. Redan den 2 - 6 januari anordnas ett seminarium på Musikmuseet i Stockholm. I inbjudan står bl.a. "Syftet med seminarierna är att inventera nuläge, behov och föreslå projekt som kan genomföras inför och under 1990. Men också att fundera över våra behov bortom 1990."

Med tanke på den framskjutna placering Södermanlands Spelmansförbund haft när det gäller nyskapande verksamhet så är det väl självklart att förbundet kommer att bli representerat på seminariet.

Det här för över till 1990. Året kommer att proklamerats som

FOLKMUSIKEN och FOLKDANSENS ÅR

Det är viktigt att redan nu börja planera för året så att vi gör så många människor som möjligt medvetna om de värden som vi försöker att bevara och förmedla.

Till slut vill vi i redaktionen önska alla våra läsare

**GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR!**

Henry Sjöberg

Hjort-Anders Olsson

JULMÄRKENA 1987.

Det var med stor glädje jag som spelman tog beskedet att de fina julmärkena i år skulle prydas av spelmansbilder. Jag hade i färskt minne serierna med landskapstypiska gårdar och kyrkor från hela Sverige.

Besvikelsen blev desto större när det visade sig att även utgivarna av julmärkena Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar gått in på den fördomsfulla vägen och avbildat 10 spelmän från Dalarna, 6 från Hälsingland, 5 från Jämtland samt 4 upplänningar.

Det verkar som varken beställaren eller konstnären förstått att varje landskap har och har haft spelmansprofiler likaväl som gårdar och kyrkor.

Vi som redan sysslar med folkmusik och dans känner väl till våra traditionsbärare och förgrundsgestalter. Jag tänker nu på "vanligt folk" från Halland, Dalsland, Södermanland och Norrbotten som förväntansfullt skådar julmärkena och får sucka uppgivet - Så det finns inga spelmän från våra landskap då??

Jag har uppmanat dem att fortsätta med spelmansbilder kommande år. Att de åtminstone gör serien fullständig 1990 då vi här i landet har FOLKMUSIKENS och DANSENS ÅR.

Förlagor till ytterligare spelmansbilder finns ju att få hos respektive spelmansförbund.

Christina Frohm

Katrineholms Spelmanslag

har fyllt 40 år 1987. Den 27 augusti 1947 samlades en rad spelmän med Gustaf Wetter i spetsen till konstituerande sammanträde och bildade laget. Katrineholms Spelmanslag är därmed det äldsta inom Södermanlands Spelmansförbund.

Under 1987 har de 40 åren firats på en rad olika sätt och nu vid årets slut har en kassett och en minnesskrift givits ut. Skriften kommer förhoppningsvis att presenteras i kommande nummer av Sörmlandslåten tillsammans med ett referat från den stora jubileumsmiddagen som i skrivande stund ännu inte är aväten.

Må ovanstående nytagna bild tjäna läsarna som aptitretare inför utförligare tider senare.

Göte Karlsson
ordförande i Katrineholms Spelmanslag

SPELMANSSTÄMMA I ESKILSTUNA

lördag 27 februari

Folkets Hus Eskilstuna

13.00 stämma

Stämman övergår i spel och dans mot kvällen.
Servering

Fritt inträde

Upplysningar: Kåre Widén 016/35 25 04

Arr: Eskilstuna Spelmansgille, Folkets Hus

KATRINEHOLMSVISAN

Kommer ni ihåg Katrineholmsvisan i Sörmlandslåten nr 2/86? Vi bad om upplysningar om den trevliga visan och fick svar från Agnes Wärengren i Björkvik.

Katrineholmsvisan är diktad av Sofi Rundqvist som föddes vid Målkärr i Björkvik den 5 maj 1869. Hon kom vid två års ålder till St Munkebo (som ju nämns i visan).

1896 kom hon till Katrineholm, gick i sylvärd där och under den tiden skrev hon visan.

Hon gifte sig med Johan Rundqvist och de bodde några år i Stockholm. Rundqvist var maskinist och skötte tillsammans med andra både trädgård och slott åt änkedrottning Sofia och bodde då vid Haga Koppartält. Hennes brorsdotter Sonja minns att hon var och hälsade på vid Haga i samband med olympiaden 1912.

År 1914 blev Johan Rundqvist maskinist vid det nystartade Björkviks andelsmejeri. Han blev kvar där till 1928 då Sofi och han flyttade först till Villkärstugan. Sedan byggde de ett hus på mark avstyckad från St Munkebo. Det huset heter fortfarande Sofiero.

Om Sofi diktat andra visor vet inte Agnes Wärengren men de hon frågat minns att hon gjort många dikter till födelsedagar och bröllop.

Sofi Rundqvist var tidvis mycket sjuk och hon dog barnlös 1944 vid 75 års ålder.

Vid St Munkebo finns en del brev. De som bor där nu är en generation längre bort. Marianne Granlund är systerdotter till Sofi. Av henne har vi fått bilden på Sofi.

Sofi Rundqvist, Björkvik 1869 - 1944

I bondpolskans fotspår.

Är dominanten i svensk folklåtsmusik att söka i Polen?

Fil.kand. Nils Dencker, Sködinge, uttalar sig för Esk.-Kuriren om sina låtforskningar i polska arkiv.

Allmogespelmän från södra Polen.

Att vår gamla svenska folklåtsskatt förutom sitt rent musikaliska intresse även besitter ett betydande kulturellt värde, är ett förhållande, som alltmer börjat uppmärksammas. De gamla polskorna, stek- och gånglåtarna, bröllopsmarscherna etcetera avspeglar på sitt sätt gammaldags seder och bruk i våra svenska bygder, och deras icke sällan om en sträv men äkta humor vittnande melodiska utformning ger ofta uttryck för något särpräglat nationellt eller genuint bygdemässigt.

Att så är förhållandet, hindrar emellertid inte, att själva de musikaliska förstahandsimpulser, som i mångfaldiga varianter gå igen i de gamla svenska låtarna, kunna vara av internationellt eller rättare sagt kontinentalt ursprung. Ty även andra län-

der än Sverige ha sina folklåtssamlingar, och vandringen genom olika länder av en enkel melodiramsa med dess mer eller mindre nationellt betonade omvandlingar kan ofta erbjuda ett lika intressant som givande studium.

En dylik kontinental släktskap antydes hos den betydande del av våra gamla låtar, som kallas "polskor", redan av namnet. Ordet polska är ju (eller kan vara) en adjektivform av det geografiska namnet Polen, och det har också mycket riktigt av fackmännen uppställts den hypotesen, att vår rika samling av allmogepolskor i själva verket söker sina musikaliska förebilder från Polen eller i varje fall på ett eller annat sätt står i något samband med detta land.

400 låtar upptecknade!

Denna onekligen mycket fångslande problemställning torde det väl åtminstone delvis ha varit, som lockat en av vårt lands främsta låtkännare. fil.kand. Nils Dencker, Åsa, Sköldinge, att i egenskap av Lengmansstipendiat nyligen företaga en 6 veckors studieresa till Polen. Esk.-Kuriren har med anledning härav haft en intervju med kand. Dencker, som nyss återkommit från sin i flera avseenden mycket givande forskningsfärd.

Fullproppad med rekommendationsskrivelser från polska legationen i Stockholm, vars älskvärda tillmötesgående är ett av mina angenämaste minnen, berättar hr D. bl.a., hemsökte jag diverse baltiska och polska bibliotek och fackmän, till vilka senare jag framlade problemet ungefär så här: "Vi ha i Sverige en gammal dans, som heter polska, såsom "Näckens polska" etc. Vari från melodierna till dessa polskor ursprungligen kommit, veta vi emellertid inte, men det skulle vara av stort intresse att få reda på deras vägar..."

Och så framlade vi våra erfarenheter och kollationerade dem så gott sig göra lät, varjämte jag passade på att skriva av cirka 400 polska låtkompositioner. Vad nu den eventuella likheten mellan våra svenska polskor och deras polska förebilder beträffar, så kanske jag i korthet kan inskränka mig till att säga, att vissa likheter onekligen finnas i fråga om den allmänna klangfärgen och tonkaraktären i kompositionerna, vilka åtminstone delvis äro av samma huvudtyp som våra.

"Iagh lärt Pählisk Dantz".

Att verkliga beröringspunkter just med Polen också förefunnits, vilka kanske kunna förklara det svenska dansnamnet "polska" framgår bl.a även av en låtvisa från 1680-talet, under vilken tid sannolikt denna "polskimport" till vårt land började äga rum, vari det bl.a. heter:

"God Wänner, sad han, aff ehr iagh ingen känner,
Ey heller wett iagh aff Book, Paper, Bleck och Penner,
Men iagh har tient lång tijd så in som uthom Landz:
I Pählen warit medh dher iagh lärt Pählisk Dantz,
Den ey brukas här aff Ungkarl eller Gänter,
Doch är han där i Bruuk, der Mars han Bogan spänter."

400 låtar upptecknade!

Denna onekligen mycket fångslande problemställning torde det väl åtminstone delvis ha varit, som lockat en av vårt lands främsta låtkännare, fil. kand. Nils Dencker, Åsa, Sköldinge, att i egenskap av Lengmansstipendiat nyligen företaga en 6 veckors studieresa till Polen. Esk.-Kuriren har med anledning härav haft en intervju med kand. Dencker, som nyss återkommit från sin i flera avseenden mycket givande forskningsfärd.

— Fullproppad med rekommendationsskrivelser från polska legationen i Stockholm, vars älskvärda tillmötesgående är ett av mina angenämaste minnen, berättar hr D. bl. a., hemsökte jag diverse baltiska och polska bibliotek och fackmän, till vilka senare jag framlade problemet ungefär så här: "Vi ha i Sverige en gammal dans, som heter polska, såsom "Näckens polska" etc. Vari från melodierna till dessa polskor ursprungligen kommit, veta vi emellertid inte, men det skulle vara av stort intresse att få reda på deras vägar..."

Och i en liknande passus från 1688 heter det till yttermera visso:

"Således är nu Wårlden kräsmaga och delicat blefwen, att alla fäm sinnen aff Frantzsyske seder, minuetter och Pålska Krokdanser äro så förkiuste wordne."

Vad de där "krokdanserna" egentligen var för något, är inte så gott att säga - i varje fall kände man inte till dem i Polen! - men det kan dock här vara intressant att notera, att det faktiskt finns en gammal sven sk bonddans, som heter "Krokdansen"!

Min viktigaste uppgift var emellertid, som sagt, att samla så många melodier som möjligt för landsmålsarkivet i Uppsala universitetsbibliotek. Jag har då i regel gått så till väga, att jag i särskilda anteckningsböcker med bläck nedskrivit de respektive melodierna ur tillgängliga polska samlingar, i några fall även direkt från fonografupptagningsrullar.

Varje sådan notanteckning har vidare försetts med nödiga data och anteckningar, varjämte i några fall vederbörlig hänsyn även tagits till det nationella inflytandet på melodierna, melodiernas "parallellutvecklingar" från samma ursprungskompositioner etc.etc.

Polack som sjunger Värmlandsvisan.

Förutom bibliotekscheferna besökte jag en del musikprofessorer, väsentligast musikhistorici vid universiteten, och alla tycktes vara mycket intresserade av uppgiften. Sverge kände man förvånande väl till, och en av polackerna kunde t.o.m. sjunga "Näckens polska" och "Värmlandsvisan".

Det kan f.ö. anmärkas, att de till Sverge "importerade" melodiernas ofta genuint svenska tonkaraktär i regel beror på, att de ifrågavarande melodierna under en längre tidrymd varit utanför sitt ursprungslands gränser och så småningom under sin utveckling stämplats av det folkkyne, under vars hägn de råkat komma, i detta fall det svenska.

Den som tycktes ha bäst reda på Sverge och hyste ett alldeles speciellt levande intresse för vår allmogemusik, var en professor Lucian Kamienski i Poznan, med vilken jag hade ganska givande diskussioner i ämnet. Jag hade f.ö. fiolen med och fick även spela upp några svenska melodier för den lärde professorn, som inte gav sig, förrän han tillförsäkrat sig uppgift om allt material i ämnet, som över huvud står att få.

Denne Kamienski hade bl.a. rest omkring i västra Polen och upptagit folklåtar på fonografrullar. Polen har f.ö. rätt mycket av levande folkmusik kvar. På en bussresa från den forna huvudstaden Krakau till fjällkurorten Zakopane vid Tatramassivet råkade jag vid denna tid komma mitt in i ett goraliskt bröllopståg, som hade mycket över sig av gammaldags seder, vilka delvis påminde av forna dagars Sverge. I spetsen för tåget marscherade sålunda fem spelmän, som spelade bröllopsmarscher etc. En av dem blåste trumpet, en annan säckpipa. Två trakterade fioler och en basfiol.

Efter musikanterna kom brudparet, bruden vitklädd och med krona på huvudet, och i slutet av tåget vinglade tre något ostadiga individer, som tydligen tittat en smula för djupt i bröllopsbålen - alldeles som hos oss i forna tider!

Jag föredrog för professor Kamienski på min fiol den svenska polskan "Tyska klockorna" samt en annan polska av Anders Andersson i Lästringe. Om den sistnämnde yttrade professorn, att "den klang precis som en polsk folkmelodi"! Över huvud taget var sammanträffandet med denne eminente folklåtskännare synnerligen givande, och det intresse för Sverge och våra svenska folklåtar, vilket visades även på andra håll i landet, var lika påfallande stort som för mig glädjande.

Polen har emellertid inte en så rik skatt av gamla notskrifter som Sverge. Spelmansböcker äldre än från 1700-talet finns det sålunda över huvud taget inte i de polska biblioteken. Vi svenskar förfoga i det avseendet säkerligen över ett betydligt rikare material än polackerna.

Denna brist i de polska kollektionerna skyllades i allmänhet på de många krigen, men professor Kamienski sade sig ämna genom upprop i tidningarna o.dyl. försöka få fatt på sådana gamla notböcker, vilka tilläventyrs kunde finnas i privat ägo.

Det var emellertid inte endast till Polen jag förlade dessa folkmusikaliska arkivstudier. Min resa gick från Stockholm över Reval, Dorpat, Riga, Kaunas (Kowno), Königsberg och Danzig, och särskilt i Königsberg fanns det frapperande mycket av gamla nottryck.

Jag besökte även Warszawa och Lwow (Lemberg) samt Krakowa (Krakau), där jag stannade i icke mindre än 10 dagar, huvudsakligast fördjupad i det gamla "Jagellonska bibliotekets" skatter. Den gamla ståtliga borgen i Krakau, som Carl XII på sin tid intog, står ännu som ett stycke imponerande medeltid mitt i nuet. Staden är f.ö. en modern industristad, välbyggd och vackert belägen.

Goralerna - Polens dalkarlar.

Hemresan skedde över Poznan (Posen) och Berlin. Jag passade emellertid som sagt också på att göra en avstickare med buss till Zakopane, vars bekanta "Tatramuseum", säregna folkliv och imponerande natur ju blivit första klassens turistattraktioner. Även själva bussfärden erbjuder mycken ögonfägnad. Den f.ö. rätt gropiga landsvägen går här genom ett vackert, kulligt landskap, och då och då passerar någon slinga av den forsande floden Dunajec, som så småningom avbördar sitt vatten till Weichsel.

Befolkningen i detta "Polens Dalarne", de s.k. goralerna, bor vanligen i gråa timmerhus med trätak (annars tycktes halm vara det vanligaste taktäckningsmedlet på den polska landsbygden).

Det är emellertid ett misstag att tro, att hela befolkningen i denna polska turistprovins är "smittad" av turistindustrien och sålunda endast håller på sin säregna allmogekultur för att skapa fram objekt för turisternas kameror och skissböcker. Tvärtom torde nog huvudmassan av stammen i sitt liv och leverne vara ganska "äkta", och att männen fortfarande bära sin pittoreska nationalkostym bottnar säkerligen mera i vana och lokalpatriotism än i kall beräkning.

Denna kostym består av nedåt avsmalnande vita byxor med breda, blåa revärer. På byxlåren finnas vanligen snirklade broderier i klara allmogefärger, vanligen i rött och blått, och över axlarna är kastad en mantel, som ävenledes är rikt broderad. Den lilla lustiga, kortbrettade slokhatten är försedd med en brokig snodd och stundom även med en fjäder.

Goralkvinnorna däremot bära sina nationaldräkter vanligen endast på sön- och helgdagar, då de skola vara särskilt fina.

Jag talade även med direktören för Tatrasmuséet, vilken också han samlat folkmusik på fonografrullar. Det har f.ö. här utgivits ett rikt illustrerat, praktfullt bokverk över folklivet i denna provins - en ovanligt tilltalande volym, som erbjuder mycket av intresse.

Det är ganska lustigt med dessa gamla folk-låtsspelare, att de - vilket även sker i Sverge och andra länder - stundom, såsom en professor i Warschau anmärkte, "spela falskt", d.v.s. mucisera på ett sätt, som egentligen varken är moll eller dur utan något egendomligt mitt emellan. Hur detta spelsätt uppkommit, är dock inte gott att säga.

Det fanns f.ö. för några år sedan just i Tatratrakten en bygdespelman, som tillika varit traktens sista rövarhövding, en gammal bister typ, som både kunde spela fiol och berätta historier i massa. Han hette Sabala, och hans minne lever ännu i respekt och vördnad hos befolkningen. Han avled år 1894, och en hel del låtar ha upptecknats efter honom. Denna Sabala begagnade sig, när han föredrog sina låtar, av en liten miniatyrfiol, liknande den skånska s.k. träskofiolen.

Ingen brevväxling Polen - Litauen!

Över huvud taget tycktes de flesta polsklåtarna i norra Polen, liksom våra egna, gå i 3/4 takt (mazurik), och en del av dessa nordpoliska låtar klingade ganska lika våra egna, medan typen var något annorlunda i Sydpolen (krakoviak).

Polackerna äro f.ö. ett ytterst musikintresserat folk, och det hände, att man, när man i en järnvägskupé fick syn på min fiollåda, bad mig att föredraga några låtar på fiolen, vilket jag också gjorde några gånger. I stort sett ha alla visat en översvallande älskvärdhet, och Sverge känner man som sagt ganska väl till efter de många krigen och härjningarna av 1700-talets svenska arméer.

Priserna i landet voro också överlag ganska blygsamma. En god middag à la carte t.ex. gick i regel på endast kr. 1:50 i svenskt mynt. Landsbygdens folk var i regel påfallande enkelt klädda, och särskilt Litauen verkade flera hundra år efter sin tid. Arbetslöshet förefanns givetvis även i Polen, men landet tycktes dock i det hela taget trots depressionen ha klarat sig rätt bra.

En ganska kuriös men belysande upplevelse kan noteras: Jag ville en dag skicka av ett brev från Kovno i Litauen och bad därför hotellportieren att få köpa ett utlandsporto.

- Vilket utland? frågade denne.
- Till Polen!
- Det går tyvärr inte för sig, blev svaret vi ha inga som helst förbindelser med det landet...

Det gick sålunda inte att skicka ett brev från Litauen till grannlandet Polen, vilket kanske är en reminiscens av Vilnafrågan, och även mellan Polen och Tyskland tycktes förhållandet vara en smula kallt, vilket jag märkte på många tecken.

Vad själva Polen beträffar, märker främlingen en avgjord skillnad mellan det gamla "Kongresspolen" och de västra delarna, och det var ingenting ovanligt, att befolkningen i de sistnämnda delarna talade en smula ringaktande om t.ex. bostadsförhållandena i Warschau.

Även här finns alltså i viss mån en fråga om "öst och väst". Kanske mest märkbar rent kulturellt. Bland annat märks skillnaden på den olika levnadsstandarden. Både den väst- och den östpolska arbetaren är i regel duktig och arbetsam men medan den förstnämnde använder sin lön för att leva ungefär som övriga europeiska arbetare, bor den senare oftast i ett enkelt kyffe utan andra möbler än en kista, vari han förvarar sina tillhörigheter och sin mat, samt därtill en primitiv sovkoj. Icke sällan äger den östpolske arbetaren endast en enda kostym, den nämligen i vilken han arbetar. Detta, även om han har samma lön som sin västpolske kollega! Östpolackerna äro med andra ord inte vana vid västeuropeisk levnadsstandard.

Överflöd på arbetskraft tycks det emellertid finnas, särskilt österut, där man ofta kunde få se t.ex. en herde, vaktande ett par svin, en annan tätt intill vaktande ett par får, och en tredje strax bredvid t.ex. tre kossor - ett arbete, som man ju tycker att det skulle vara nog för en enda pojke! De smutsgrå omålade stugorna göra också i längden ett ganska tröstlöst intryck ute på de vida slätterna.

Men utomordentligt vackra och tilltalande vyer finnas även, och över huvud taget borde nog Polen uppmärksammas av svenska turister mera, än vad som är fallet. Landet är både billigt att resa i och sevärt, och utbytet av en resa där blir alltid givande. Därtill kommer en allmän älskvärdhet mot utlänningar, vilken verkar mer än avväpnande, och språkfrågan behöver inte skapa några bekymmer. Man klarar sig nämligen nästan över allt i Polen med att tala tyska....

Vox.

LUNNEVADS FOLKHÖGSKOLA

VÄLKOMNA TILL VECKOSLUTSKURS I

RENÄSSANSDANS / MUSIK

Lördag 12 - söndag 13 mars 1988

0 - 0

KURSIÑNEHÄLL De vanligaste renässansdanserna, t ex olika branles, pavane, allemande samt några "Playforddanser och andra sällskapsdanser som menuett och kontradans från 1600-1700-talen.

DELTAGARE Du som är intresserad av att dansa eller är intresserad av att spela till danserna är välkommen. För att delta i den spelande gruppen behöver du inte vara specialiserad på renässansinstrument, det går bra även med vanliga stråkinstrument, gitarr etc.

INSTRUKTÖRER

Dans	MARIANNE OHLSSON
Musik	ERIC HUMBLE

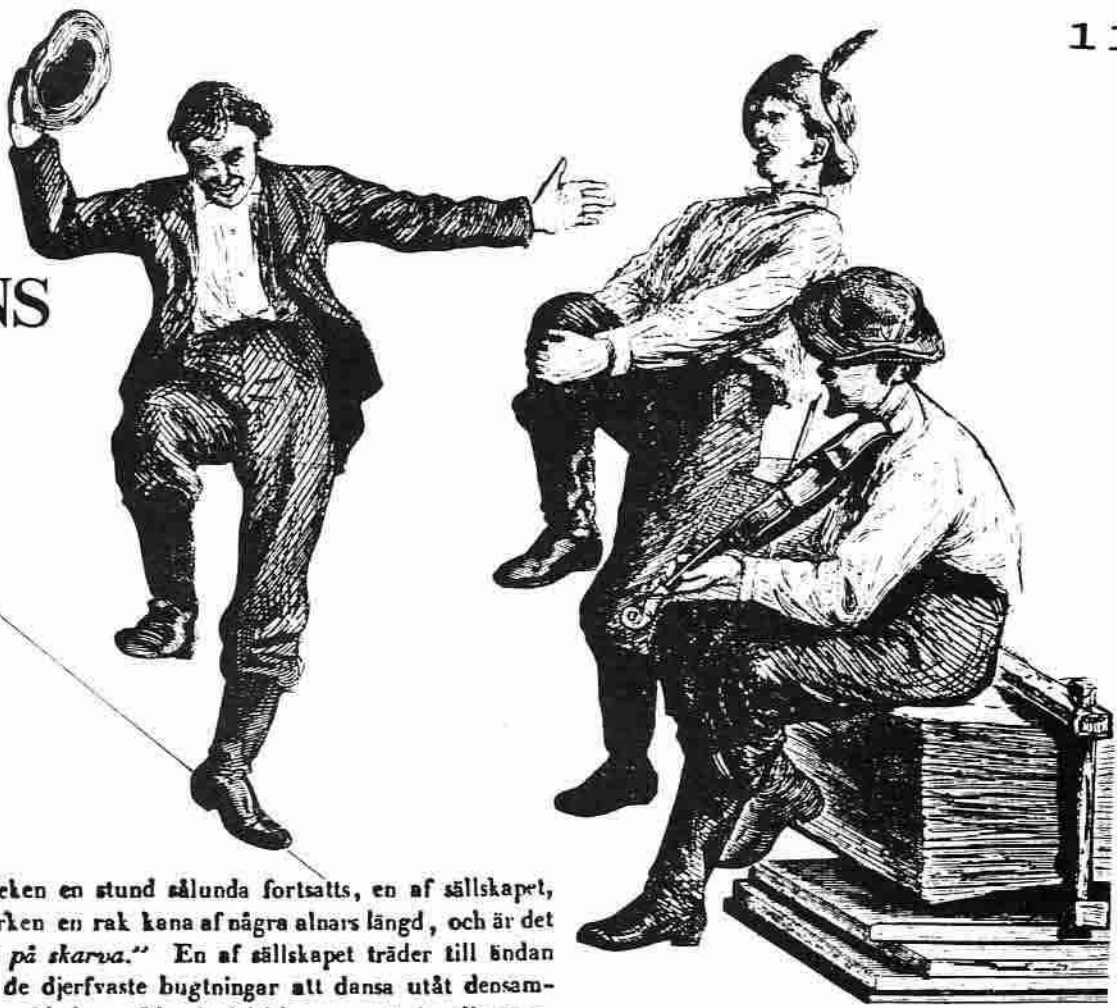
0 - 0

KURSAVGIFT För den som önskar helinackordering: 275:-. För den som önskar enbart kost: 185:- kronor.

ANMÄLAN Senast den 15 februari 1988 på särskild blankett. Antagningsbesked sänds ut i vecka 9.

UPPLYSNINGAR Ring skolans expedition, tel 013-821 70, om du vill ha fler upplysningar. Det går också bra att ringa till Eric Humble, 013-10 43 47 eller Marianne Ohlsson 013-14 90 46.

SKARVDANS ur Dybecks Runa

Emedlertid har, medan leken en stund sålunda fortsatts, en af sällskapet, medelst en spragge, ristat i marken en rak kena af några alnars längd, och är det nu de flestes önskan att "dansa på skarva." En af sällskapet träder till ändan af kanan, och begynner under de djerfvaste bugtningar att dansa utåt densamma, vid nedanstående sång, hvarvid de gycklande åskådarne använda alla upp-tänkliga grepp att få honom ur jernvigten, likväl utan att fössa vid honom.

Så dansar jag på skarfvå
På skarfvå första hvarfvå;
Hur hurtigt det månd' gå,
Så går det fram ändå

Dansaren har nu hunnit slutet af kanan, vänder sig om och fortsätter:

Så dansar jag på skarfvå
På skarfvå andra hvarfvå;
Hur lurtigt det månd' gå,
Så går det fram ändå.

Lyckligt och väl återkommen till utgångsstället, gör han ånyo en sväng och be-gifver sig åter åstad. Så dansar jag på skarfvå

På skarfvå tredje hvarfvå.
Så går det skarfvå ut;
Det visste jag förut.

Blott en och annan förmår likväl gå skarfvå ut. Den dansande, hvilken — of-tast tredje resan — i sitt hurtiga öfvermod, gör de djerfvaste språng, än hop-pande på ett ben, än böjande hufvudet, någon gång ned till marken, förlorar, till de kringstående stora förnöjelse, merändels jernvigten och faller så ur, då desse högljudt utbrista:

Så dansa du på skarfvå
På skarfvå första (andra, tredje) hvarfvå.
Nog ha' då vuri bra,
Du hade ej gått sta.

av Arne Blomberg

Ett tjugotal medlemmar i Södermanlands Spelmansförbund träffades på Fiskeboda kursgård den 19 september 1987 för att diskutera hur våra sörmländska traditioner kan fungera i framtiden och hur förbundets verksamhet ska inriktas de kommande åren. Efter en diskussion om de långsiktiga målen för förbundet, arbetade olika grupper fram en rad idéer som kommer att bilda grund för organisationens kommande verksamhet.

Södermanlands Spelmansförbund har enligt sina stadgar till uppgift "att söka väcka till liv och vidmakthålla kärleken och förståelsen för äkta folkmusik, särskilt den provinsiella folkmusiken inom landskapet Södermanland. Samtidigt skall förbundet på alla sätt stödja spelmännens arbete med att insamla och bevara vårt kulturarv inom tonkonstens område."

"ÄKTA FOLKMUSIK"

Men vad är då "äkta folkmusik"? Tyvärr har vi spelmän och folkmusikälskare gått i en fälla. En fälla som omedvetet gillrades redan av de tidiga upptecknarna som samlade in våra folkliga visor och så småningom

även vår folkliga instrumentalmusik. Allt intresse har fokuserats kring de folkliga melodierna. Vi har själva fortsatt att samla och publicera folkmusik som sedan av olika musiker används i skilda sammanhang.

Men allt användande av folkmelodier är givetvis inte folkmusik. Hugo Alfvén gjorde konstmusik av folkmelodierna, Jan Johansson och Bengt-Arne Wallin har använt dem till jazz, olika grupper har gjort pop och rock och nydanare av olika slag och olika begåvning har genom tiderna försökt förnya folkmusiken genom intryck från andra länders folkmusik och andra musikstilar.

FOLKMUSIK EN EGEN GENRE

Folkmusik är alltså inte detsamma som folkmelodierna. Vi har behov av en definition, vi behöver särskilja folkmusiken som en egen genre - skild från andra genrer!

Förslag på nytt synsätt:

FOLKMUSIK ÄR MUSIK UTÖVAD PÅ ETT SÄTT SOM NÄRA ANKNYTER TILL DET TRADITIONELLA FRAMFÖRANDESÄTTET I EN VISS BYGD VID SKILDA TIDER.

Det innebär att folkliga melodier som framförs som jazz, konstmusik, pop givetvis inte längre är folkmusik utan just jazz, konstmusik och pop. Det innebär också att melodier från andra genrer blir folkmusik när de spelas med folkmusikaliska manér. Det var givetvis folkmusik när Ivar Boström spelade svenska arméns tapto med spelmansmanér på fiol!

DET FINNS LEVANDE FOLKMUSIK FRÅN SKILDA TIDER

Dagens folkmusik innehåller många olika stilar. Den är inte museala kopior av tidigare musik utan den förändras - men med små steg, vårt förslag till definition säger att den nära anknyter till det traditionella framförandesättet. Den kan också ha sin grund i traditionen från skilda epoker med olika stark kvarvarande levande tradition och den kan givetvis också vila på rekonstruktioner av förlorade traditioner.

Några sörmländska exempel:

- * Vals, schottis, polka, hambopolkett och andra "gammaldanser" spelas i stark levande tradition med många stilbildare som förebild.
- * Hamburska och den yngre, markerade slängpolskan spelas i god tradition med flera levande eller inspelade traditionsbärare som förebild.

- * Den äldre, mer omarkerade slängpolskan spelas med svagare tradition med färre traditionsbärare.
- * Sörmländska långdanser spelas utan sörmländska förebilder, till stor del rekonstruerad.

Det är anmärkningsvärt att vi har ett så stort och ålderdomligt musikliv bevarat i levande tradition.

VAD FÅR MAN GÖRA MED DET FOLKLIGA MATERIALET?

Varje spelman spelar för sitt -och andras- nöjes skull. Någon pålaga att spela på visst sätt kan givetvis inte läggas på den enskilde spelmannen. Var och en får använda musiken på sitt eget vis.

Men en organisation kan - och bör - ha en ordentlig målsättning. Södermanlands Spelmansförbunds målsättning bör vara att insamla, vårda och sprida kunskap om den sörmländska folkliga musiktraditionen, dess miljö och användning. Den upplevelse som vår folkliga tradition kan ge bör även kommande generationer kunna känna.

Det ligger i förbundets intresse att stimulera utövande som anknyter till den sörmländska traditionen men organisationen ska givetvis också tillhandahålla det folkliga materialet till utövare inom andra genrer.

INSTRUMENT TILL UTLÄNING!

Spelmansförbundet har av Styrbjörn Bergelt emottagit som donation en stråklarpa med stråke och låda.

Dessutom har Anders Eklundh deponerat en silverbasharpa och en kromatisk nyckelharpa inkl. stråkar till utlåning bland våra medlemmar.

Är du intresserad att låna något av dessa instrument så vänd dig till styrelsen med en ansökan under adress:

Södermanlands Spelmansförbund
Box 107
640 32 Malmköping

Vi tackar dessa båda spelmän för deras välvilja och efterlyser samtidigt flera instrument som donation eller deposition.

VART TAR MUSIKEN I FOLKMUSIKEN VÄGEN?

av Stig Norrman

Knappast någon musikalisk genre - möjligtvis rockmusik undantagen - har varit så ut-satt för så olika utommusikaliska tolkning-ar som folkmusiken. Oavsett vem man frågar, utövare eller åhörare, hänvisas ständigt till diverse sociokulturella betraktelse-sätt. Folkmusik är knätofs. Folkmusik är dans. Folkmusik är proletär. Folkmusik är våra rötter. Folkmusik är livskvalitet. Få tolkar den som Joakim Thåström i rockgrup-pen Imperiet: "Svensk folkmusik är jävligt intressant, inte minst för att den är så melodisk."

Det har alltid hävdats att folkmusik är starkt funktionsbunden och det finns fort-farande de som menar att den inte får "ryck-as ur sitt sammanhang", underförstått: den måste alltid vara kopplad till något som inte är musik. Förr i tiden betraktades böndernas musik i vissa lärda kretsar som amusisk, "ej musik", och om musiken i sig hävdas ibland fortfarande åsikten att folk-musik får ett konstnärligt värde först då den kläs i en konstmusikalisk dräkt av ex-empelvis Bartok, Stravinskij eller Alfvén för att ta några kända exempel. Andra för fram den populistiska aspekten; folkmusiken måste fördes med populärmusikaliska stil-medel innan den kan höjas ur sin "amusiska" tillvaro. Enligt sådana uttalanden skulle alltså folkmusiken sakna såväl estetiskt värde som mening eller att dessa kvaliteter är så svaga att de möjligen endast kan för-nimmas, underförstått: den måste alltid vara kopplad till något som är musik.

När man sysslar mycket med folkmusik och möter ovanstående åsikter uppstår onekligen frågan: är folkmusik verkligen en musikal-isk genre eller är det en folkloristisk "genre"? Finns det några specifika musikal-iska drag som förenar de låtar som infogas under beteckningen folkmusik eller är det den utommusikaliska funktionen som är den sammanhållande faktorn?

I dag möter de flesta människor ofta folk-musik som ett dekorativt ljudmönster på hem byggsdagar, nationella helgdagar och i olika köpcentra eller som ett pittoreskt inslag i kommersiell turism. Ibland ordnas också hela "bondbröllop" för att riktigt visa hur det gick till förr i tiden, van-ligtvis under ledning av någon kunnig per-son som refererar händelserna för publiken. Resultatet blir oftast en musik som är hårt knuten till det arkaiska, det museala, och uppfattas som en ålderdomlig och förlegad kuliss men som det är trevligt att damma av när solen skiner.

Det är inte mycket annorlunda på våra spel-mansstämmor heller som oftast arrangeras för att visa upp själva musiken. Koppling-en till den utommusikaliska funktionen är väldigt viktig.

Låtarna presenteras som "Polska efter A.A., eller vals efter N.N. o.s.v." varefter ofta följer en kortare eller längre utläggning om den spelman som på ett eller annat sätt förmedlat låten. Men detta säger ingenting om själva musiken; på en dansbeteckning följer en personskildring och kanske en funktionsbeskrivning. Underhållande för den historiskt intresserade men musikaliskt ointressant.

Antag nu att vi tar bort allt som inte är musik från folkmusiken, d.v.s. dans, bränn-vin, stekar, folkdräkter, sekelskiftes-kläder, veg. mat m.m. - får vi då kvar något av värde och mening i musiken, och något som kan visas upp för publik? Hur an-vänder vi egentligen musiken i umgänget med våra lyssnare?

Folkmusiken har tagit steget upp på estrad-erna därför att de flesta av dess ursprung-liga funktioner antingen dött ut eller ersatts av annan musik. I dag vattnas det inte längre i munnen på någon som hör en steklåt men detta är inget att sörja över, musiken finns ju kvar. Frågan är vad vi skall göra med den.

Jag tror inte det bara var av sociala or-saker som de gamla spelmännen gick till varandra och spelade för varandra eller att Anders Andersson i Lästringe uppträd-de som "attraktion" vid danstillställning-ar medan andra skötte dansmusiken. De be-hövde inte alltid agera metronom för fik-tiva dansare, inte alltid spela slängpolsk-or "i 112". Det var själva musiken som var det viktiga.

"Det var en fin låt men den går nog inte så bra att dansa efter". Sådana anmärkningar hörs inte sällan vid såväl informella spelträffar som vid offentligt scenspel. Utan dansare. Men man kan inte bara lyssna utifrån konventioner, man måste använda fantasin också. Det är inte enbart spelmännen som skall vara kreativa utan även åhörarna; också en godtemplare kan uppfatta det fina i en brännvinslåt.

I Norge brukar man prata om "lytte-slåtter", lyssnarlåtar. Även den sörmländska folkmusiken har sina "lytte-slåtter", men tyvärr tas de sällan fram och då oftast inpressade i en hämmande dansmusikalisk form. När man tittar på notbilden av upptecknade lyssnarlåtar ser man ofta uttryck för intrikata rytmiska mönster och improvisatoriska moment som dock svårligen låter sig uttryckas i en form där andra kriterier gäller. Det är m.a.o. svårt att få till det och låten läggs åt sidan som "nog bra, men inte nu", eller "bara för proff!".

Att anpassa låtarna efter vars och ens förmåga utifrån dess musikaliska kvaliteter är något alla kan, men få försöker sig på.

Jag tror vi mer måste börja skilja på s.a.s "funktion och funktion" när det gäller framförandet av folkmusik. Det museala framförandet har sin plats och det nutida sin. Dansmusiken har sin funktion och lyssnarmusiken sin (därmed inte sagt att man inte kan lyssna på dansmusik, exempelvis vid Sparreholmsträffen). Vi behöver inte alltid stödja oss på utommusikaliska sammanhang för att legitimera folkmusiken, den står alldeles utmärkt på egna ben. Dess utom tror jag att ett alltför folkloristiskt synsätt på folkmusiken innebär en risk för musikalisk förflackning och ytlighet i själva musiken.

Det kan tyckas att jag här har velat propagera för estradspel och elitism. I så fall har jag uttryckt mig otydligt. Vad jag försökt peka på är att folkmusik är mycket mer än bara folklöre. För visst skall vi visa upp vår musik i museala sammanhang, visa hur det var "förr i tiden"; självklart skall vi spela till dans för de som i dag vill dansa de gamla danserna. Naturligtvis skall vi också delta vid spelmansstämmor och festivaler med våra spelmanslag och grupper. Men vi bör också bättre ta till vara själva musiken i allt det "folkliga", tänka på den del av våra åhörare som inte är med i "svängen" men som faktiskt sitter där framför oss på sina stolar. En del kan ju ha kommit enbart för musikupplevelsen. Vi kanske till och med kan nå en ny publik.

Jag tycker det är synd att inte folkmusiken mer presenteras och bedöms utifrån dess musikaliska kvaliteter. Det bäddar för miss tolkningar och inbjuder enligt min mening till ett alltför trångt, kanske ibland felaktigt betraktelsesätt. Låt oss dock hoppas att det inte går så illa som i följande lilla historia av Albert Engström:

"Skrukeby folkskola har av Föreningen för Skolornas Prydande Med Konstverk fått de små änglahuvudena under Rafaels Sixtinska madonna. Folkskoleinspektören är på besök och uttrycker sin glädje över konstverkets därvaro.

Skolläraren: - Ja, jag har satt tavlan mitt för bänkarna för att barna ska se, hur fult det är att ligga på armarna på pulpeten."

Även vi har en plats att pryda i Skrukeby folkskola men låt oss göra det på musiktimmen.

ATT GÖRA BÄTTRE PROGRAM

En endagskurs i nyårshelgen för dig som leder eller arbetar med uppvisningar, stämmor eller andra program.

I många sammanhang visar vi upp oss - spelar låtar eller gör dansuppvisningar - och det är viktigt att vi gör det så bra som möjligt. Men det gäller inte bara att spela eller dansa bra, även programuppläggning, presentation, framförande och tekniska hjälpmedel är minst lika viktigt.

Södermanlands Spelmansförbund och SKS inbjuder till en kurs i Malmköping den 2 januari om **ATT GÖRA BÄTTRE PROGRAM**.

Vi kommer att behandla

- * **PROGRAMUPPLÄGGNING**
- * **SCENFRAMSTÄLLNING**
- * **TALTEKNIK**
- * **IMPROVISATIONSTEKNIK**
- * **LJUD OCH LJUS**

Kursledare	Torbjörn Karreskog, Nyköping. Skådespelare och regissör med tio års professionell erfarenhet. Hörs tisdagar i Radio Sörmland.	
Tid	Lördag 2 januari 1988 kl 9.00 - 16.00.	
Plats	Malmköping, stadshuset.	
Antal	Max 20 deltagare!	
Pris	Endast 150:- kr inklusive fika och enkel lunch.	
Anmälan	Anita Hedlund	0157-211 21
	Arne Blomberg	0155-862 82

Anmälan senast 28 december

OBS Deltagarantalet är begränsat. Anmäl dig snabbt!

SÖDERMANLANDS SPELMANSFÖRBUND

SVERIGES KYRKLIGA STUDIEFÖRBUND

ZORNMÄRKESUPPSPELNINGAR

I SKARA AUGUSTI 1988

UPPSPELNINGAR

Berättigad till uppspelning är man fr.o.m. det kalenderår man fyller 16 år. Deltagarna skall spela upp minst tre valfria låtar och bör dessutom vara väl insatta i den folkmusiktradition, från vilken låtar och instrument valts. Den som spelar upp får gärna ha dansare med sig vid uppspelningen.

JURYN

Vid centrala (riksomfattande) uppspelningar skall juryn bestå av tre ordinarie ledamöter, men kan utökas med en lokal representant. Vid regionala (lokala) uppspelningar (då endast bronsmärken och diplom utdelas) skall juryn bestå av två ordinarie ledamöter och en lokal representant.

BEDÖMNINGSGRUNDER

Vid uppspelningen bedöms varje låt för sig enligt följande:

A. Allmän musikalitet och kunnande

Denna rubrik indelas i rytm, intonation, tonrenhet och teknik med utgångspunkt från folkmusikaliska traditioner.

B. Egenskaper som spelman

För att kunna bedöma ett traditionsrikt spel med hänsyn till folkmusikens egna villkor är punkterna A otillräckliga. Egenskaper som gestaltningsförmåga, konstnärlig utstrålning och övertygelse samt medvetenhet om en viss tradition är också av stor betydelse vid bedömningen.

Varje juryledamot för sina egna anteckningar. Efter överläggning inom juryn fastställs ett protokoll. Detta får ej delges annan person utanför Zornmärkesnämnden än den uppspelande.

RIKSSPELMAN

Med samtliga märken följer ett diplom, vilket dessutom kan utdelas separat som uppmuntran till fortsatt spelmansgärning. För att erhålla diplom, brons- eller silvermärke måste man alltså spela upp minst tre låtar för Zornmärkesjuryn. Zornmärket i guld tilldelas synnerligen framstående traditionsbärare (endast ett - två guldmärken per år).

Spelman som erhållit Zornmärket i guld eller silver äger rätt att kalla sig riksspelman.

Till vilka ändamål går pengarna?

Ändamålsparagrafen i fondens stadgar lyder så här:

Fonden har till uppgift att främja utbildning och forskning på den traditionella folkmusikens område samt att även i övrigt stödja den traditionella folkmusiken.

I begreppet folkmusik innefattas därvid all folkmusik, som utövas i Sverige, dvs. även samernas, de finländska minoriteternas och invandrarnas folkmusik.

Medel ur fonden skall kunna utdelas till huvudsakligen följande ändamål:

1. Göra det möjligt för spelmän, sångare och dansare att vistas hos en eller flera traditionsbärare för att lära sig en viss tradition eller utveckla en viss repertoar.
2. Utbyte av folkmusikutövare inom Sverige och med andra länder för att skapa kontakt och byta erfarenheter.
3. Anordnande av regionala, nationella och nordiska träffar kring praktisk verksamhet på folkmusikens och folkdansens område.
4. Försök att förnya spelmansstämmans form.
5. Dokumentation av folkmusik och -dans för inläringar och utövande av en typ som faller utanför inspelningsarkivens ordinarie verksamhet.
6. Uppordnande av folkmusiksamlingar och -arkiv i enskild ägo.
7. Utgivande av folkmusik i klingande och noterad form, i första hand för pedagogiskt bruk.
8. Stöd till byggande av folkmusikinstrument.
9. Pedagogisk försöksverksamhet.
10. Informationsverksamhet på folkmusikens område.

Till dessa punkter finns i arbetsgruppens skrivelse följande kommentar:

Den ordning i vilken de olika ändamålen är uppställda är avsedd som en grov prioritetsordning. De första punkterna är mer angelägna än de sista.

1. Lärlingskap i olika former är det traditionella sättet att lära sig folkmusik och folkdans. Det gäller inte bara att lära sig spela, sjunga och dansa utan

också att få en känsla för den miljö och de levnadsförhållanden ur vilken musiken och dansen sprungit. Det bästa sättet att lära sig folkmusik och folkdans är genom direkt kontakt med den levande traditionen under en längre period.

2. Folkmusikutövare skulle kunna vistas i en trakt en kortare tid för att t.ex. delta i en spelmansstämma eller en folkmusikkurs, och genom umgänge med lokala utövare utbyta erfarenheter och ge perspektiv. En god grund för givande utbyte med utövare från andra länder utgör det gemensamma instrumentariet - främst fiol och dragspel.
3. En typ av sådana träffar är de sommarseminarier som arrangerats 1976 och 1977 i Ingesund resp. Burträsk och Bräkne-Hoby. Det finns dock behov av ytterligare träffar framför allt inom mindre geografiska områden.
4. Stöd skall inte utgå för att arrangera spelmansstämmor. Däremot skulle fonden kunna stimulera till nya inslag i stämorna, t.ex. olika pedagogiska försök, presentation av invandrars musik etc. I vissa fall skulle dock ett direkt stöd till ett arrangemang kunna bli aktuellt, t.ex. för att anordna spelmansstämmor på nya platser.
5. Dokumentationsarbete av detta slag ingår oftast som en integrerad del av en större helhet, där målet är att stimulera eller återuppliva lokala traditioner. Sådan verksamhet har exempelvis bedrivits i Norrbotten och Västerbotten.
6. Över hela landet finns privatpersoner som under lång tid ägnat sig åt att dokumentera lokala traditioner. I dag finns starka önskemål om att flera människor skulle få ta del av deras material. Med ekonomisk hjälp från fonden skulle en enskild samling kunna registreras och katalogiseras - antingen av samlaren själv eller av lejd kraft.
7. Ett stort behov av undervisningsmaterial existerar. Ofta måste man begränsa en utgåva till att omfatta endast ett mindre geografiskt område, vilket samtidigt innebär en begränsad upplaga till relativt höga kostnader.

8. Folkligt instrumentbygge är i många fall en utdöende tradition. Det är därför mycket viktigt att stödja initiativ för att uppehålla och i vissa fall återuppliva byggandet. En tillgång på ändamålsenliga instrument är en förutsättning för utövande.
9. Pedagogisk verksamhet inom folkmusiken och -dansen får idag anpassas till gällande utbildningssystem för att erhålla ekonomiska medel. För att exempelvis driva ett spelmanslag i studiecirkeform krävs både en ledare och en fastställd kursplan, två element som är främmande för folkmusikens sätt att verka. Fonden skulle kunna stimulera utarbetandet av pedagogiska former som mer direkt anpassas till folkmusiken.
10. Det finns behov av olika typer av information på ett mer generellt plan, t.ex. förteckningar och kataloger över folkmusikskivor, seminarier, större kurser, stämmor etc.

Bidrag?

Bidrag kan utgå till enskilda, grupper eller föreningar. Pengar delas ut endast en gång om året, men ansökningar kan lämnas när som helst under året. Ansökning skall dock vara inlämnad senast den 15 januari det år man önskar få bidrag.

Ansökan skall omfatta

- en beskrivning av det projekt eller den verksamhet som det sökta bidraget skall användas till;
- en enkel ekonomisk kalkyl för projektet eller verksamheten;
- de(n) sökandes namn och adress(er).

Ansökningarna skall sändas till:

SVENSK FOLKMUSIKFOND, c/o STIM
Box 1539, 111 85 Stockholm.

Bidrag ges inte till arbeten eller projekt som redan är avslutade. Om du söker pengar för att lära dig av en traditionsbärare bör en del av det sökta bidraget utgöra någon form av ersättning till din "lärare".

Behandlas ansökningarna?

Ansökningarna sänds till folkmusikfondens rådgivande nämnd. Denna består av sex sakkunniga personer, tre utsedda av fondens styrelse och tre av Sveriges Spelmäns Riksförbund. Medlemmarna i nämnden kommer från olika landsändar. Två av medlemmarna byts ut varje år, för att garantera förnyelse. Nämnden granskar de inkomna ansökningarna och inhämtar kompletterande upplysningar i de fall där det behövs. Sedan lägger de fram ett förslag till fördelning av bidragen till fondens styrelse. Det slutgiltiga beslutet fattas av styrelse, som består av representanter för bidragsgivarna och Sveriges Spelmäns Riksförbund.

Här följer en skildring av livet på landet för 240 år sedan.

L A R S H A L L M A N B L A C K S T A O C H W A S S B R O S O K N A R 1748 OCH 1759

BRÖLLOP Brölloper börjar man alt mer, at gjöra mindre, och som det kallas: i tysthet. Wid skål-drikningen på de stora må jag lägga härtil, at gubbarna töra ibland komma ihåg sina döda, i synnerhet sina nyss afledne präster, ja den urgamla skålen: Guds faders skål i himmeln tör wäl ock slinka

BRUDSTUGUGÅNG med, om de få en tår på hjärtat. Brudstugugång hade jag så när glömt. Den war i gammul dar i mycket bruk, ja så, at min Antecessors* dötrar gjorde sig mödan, at uphämta den samma i bägge soknarna. Den består deruti, at när det är lyst för de unga tu, så tager fästmöen, mycket grant flätad med smycken och glitterband i hufwudet och en liten rätt gran piska i näfwen, en annan hustru i Soknen med sig, går eller åker omkring til hwar och en, då hon får allahanda, som duger i et hushåld, såsom ull, hampa, lin, kakor m. m. och hustrun, som följer henne, får ock dylikt med. För fattigt folk, som skulle sätta bo, kunde det komma til pass; men jag wet ej, hwad kom åt Wassbro-boerne, at de på almän Soknestämman d. 17 Jun. 1750, begjärede, at denna seden måtte aldeles aflysas, och d. 11 Novemb. samma år stadfästades detta förbud wid wite af 6 d^r k^{mt}.

FISKE Fiske tager man nu på wid herrgårdarna, at bruka efter ÖfwerInspektoren Grises påfund, och fångar man ansenliga gjäddor nog; dock icke i så stor myckenhet, som han säger skier, när han sjelf är med. Utom des har man af ärfarenheten förnummit, at de stora winter-notar, som pläga gå i Långhalsen, taga bort en ansenlig myckenhet fisk, så at derefter om soknarna synes mån på.

JAKT Djur i våra skogar äro egentl. wargar, som ibland om wintern följas radtals, loar, räfwär, gräfwär, harar, mårdar, ikorrar, igelkåttar, wisler, som hållas nog wid husen. En och annan utter wisar sig ibland i ränlar och små sjöar. J år har Bokhållar Rinman, som är vice Länsman och bor på östergården i Biudby låtit gjöra sig en räfgrop; men han har icke fått deruti, som jag wet, mer, än en enda räf.

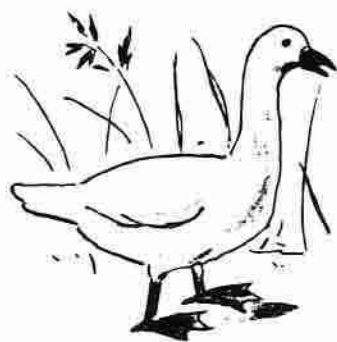
Fåglar finnas här, örnar, ufwär, glador, uglor, hökar, korpar, kråkor, skater, falkar, hackspikar, kajer, skogsdufwör, nötskrikor, starar, Siden swansar, talgoxar om wintern och swalor om somaren; men tättingar och sparfwar alla tider och Gjöken försummar icke sin stund.

Watufåglar äro änder, snipor, fiskmåsar, Lommar och den så kallade wrak-fågeln, som wid islässningen wisar, hwar fisken har sit stånd. Här får man ock höst ock wår räkna hela skäckarna af flöttfåglar, i synnerhet tranor och wilgiäss. De senare pläga icke sällan skäcka sig tillsammans

* Antecessor = föregångare

med våra hemtamda, töra ock ibland narra bort någon af dem med sig; men lemna ock ibland någon qwar af sina. För många år sedan hände, at en sådan gåse gaf sig ibland Näsby gjäss och kom til byn med dem om aftonen. Bonden Olof Larsson, som dog kort förrän jag kom til församlingen, war en gammal man och åkte til Kyrckjes i sin kjärta. Folcket kallade honom Trump i Näsby. Han tog emot denna gåsen, fostrade honom och wände honom, at äta både ur hand och mössa. När bonden talade, swarade gåsen straxt på sit wis. J twenne år hölt gåsen detta qwarter til godo; men tredje hösten reste han sina färde; utan twifwel, i sällskap med sit flyktande slägte; men lærer mäst tröttnat på wägen, ty wintern derpå reser Olof åt Stockholm, då han under wägen tog med sina fölgslagare nattqwarter i Telge-Näsby. Han war icke wäl kommen i gården och talte med de andra, förrän gåsen i sit hus börjar, at swara och skrja, kjännandes, kan skje, igen sin husbondes målföre, likasom han kjände igen rösten af sin gjäst. Han frågar wärdfolket, om de, om hösten, fått någon främmande gåse til sig, det de tilstodo, och til bewis, at det woro hans, så beskrifwer han honom til anseende, och huru han war wand, at äta utur hans mössa, hwilka prof gåsen gick igenom och Olof tog honom hem med sig; men slaktade honom följande höst, at förekomma en annan bortresa.

De tama kreaturen äro här de samma slagen, som öfwer alt i orten. Om jag sätter ut deras antal, så rår jag icke före, der jag skulle slå felt om et tiåg mer eller mindre. Så omträngt, tror jag, här skal wara i bägge Soknarna 120 par hästar, 100 par oxar, 300 stycken kor, 360 ungboskap, 1000 får bättre och sämre samt 280 Swin. Gjetter finnas icke många. En och annan kan hafwa et par stallbäckar och kan skje några gietter. Wid Torp woro de, för några år sedan, och i min Antecessors tid war här wid prästgården en stor myckenhet. Det är sant, de äro nyttige och på gjeten duger alt, hwad är; men oläte hos grannarna och wallkullans enwished, som är det folckets proprium, skrämmer mig. Kalkoner och ankor finnas på Herrgårdarna, påfåglar och dufwor wid Henlunda, gjäss hafwa ock en del af bönderna, och wisa de här somligstans, at de ock kunna fostras och trifwas, utan at wara nära til någon sjö; men höns finner man i hwar koja.

BOSKAPS-
SKÖTSEL

Utdrag ur svar från

Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar

Vi är ledsna över Er beswikelse över kartans utformning men vi måste förklara, att när vi av en konstnär beställer ett julmärke, har denne i stort sett fria händer beträffande motiv. Vi har accepterat konstnärens förslag att avbilda ett antal bygdespelmän och sedan vi sett skisser och slutligen det färdiga julmärkesoriginalen har vi tyckt oss ha all anledning att vara belåtna. Den parallell Ni drar med julmärkeskartorna med svenska gårdar resp kyrkor som motiv förefaller oss inte helt naturlig. Att ha en spelman från varje landskap har aldrig varit avsikten. Vi tror knappast att man bland gemene man förknippar riksspelemän med speciella landskap, utom möjligen om man känner till någon spelman från det egna landskapet.

H A M B O

av Henry Sjöberg

Hambo, som av många anses vara den mest svenska av alla danser, har en förhistoria som är hölj-dunkel.

Namnet förekommer i tryck första gången 1844 i Sverige. Då med tillägget polska. På 1850-talet finner man namnen hambopolkett och hambopolka.

I *Dansboken i västficksformat* utgiven av Sigfrid Flodins förlag i Stockholm 1856 kan man läsa följande (sid. 35):

Polketta är andra turen i polka; likaså Polka-Mazurka och Hambopolketta, dock att man i dessa dansar raskare och lyfter sig mera.

På Hjalmar Linnströms förlag i Stockholm utkom 1879 *Ungdomens Bok*. Underrubrik *Flickornas Lekar* efter goda källor utarbetad av Ella. På sid. 111 kan man läsa följande:

385 Hambopolka. Ställning och fattning lika som i vals. Dansen lika med polka med den skillnaden, att den går mycket långsammare, och att första takten inom hvarje steg är mera utdragen, samt att hoppet, som göres i polka, här blir nästan omärkligt utan att därför helt och hållet utelämnas.

Om man jämför dessa båda beskrivningar så finner man att 1856 skall hambopolketta dansas raskare än polkan men 1879 skall hambopolka dansas långsammare än polkan. Detta kan naturligtvis tydas på olika sätt men troligt är att det var polkan som ändrat tempo.

I båda fallen kan man med hjälp av det stora antal melodier som finns från 1850-talet och framåt och som har namnen hambopolkett eller hambopolka fastställa att det är fråga om en dans i 3/4 takt.

När vi kommer till sekelskiftet och kan få grepp om den folkliga traditionen blir förhållandet annorlunda. Hambopolkett är då fortfarande polka i 3/4-takt med många lokala namn typ *gubbstöt* och *rumpedarra*. Hambopolka står då för en dans närbesläktad med våra dagars hambo men snabb och helt jämn. Dansas ofta till en melodityp närbesläktad med hambopolketten.

Om hambopolkettens förhållande till polkan skriver K P Leffler 1899 i sin *Folkmusik från norra Södermanland* (sid. 9):

Polkan åter är en nyare dans. Från början införd hos oss såsom öfverklassdans har hon på de flesta håll i landet av allmogen omsatts i den gamla invanda trefjärdedels-takten och blifvit s.k. hambopolkett. I senare tid har hon i sin rätta gestalt kommit in bland allmogen såsom ett nyare lån från öfverklassen; hon kallas i norra Södermanland ofta polkett, äfven hoppare. Detta namn bör emellertid ej leda till förväxling med det uppländska hoppssa, polka dansad med galoppsteg. Man måste också, såsom synes, skilja mellan "polkett", som är polka i tvåfjärdedels-takt, och hambopolkett, som har trefjärdedels.

Namnet hambo, utan tillägg, förekommer första gången när Värmlands Nation i Uppsala har dans i november 1884. Uppgiften finns på ett dansprogram. Något annat omnämnande har jag inte kunnat finna. 1886 förekommer dansnamnet två gånger i dansprogram, 1887 en gång och 1888 en gång. Under åren 1890-1899 förekommer dansen vid 23 tillfällen men under åren 1900-1910 vid 141 tillfällen.

Tobias Norlind skriver i *Dansens Historia* 1941 att hambo blir populär i slutet på 1880-talet. Han tror att det till en del kan bero på att folkdansföreningar startar vid den här tiden. Men om man studerar Philochoros uppvisningsprogram så finner man hambo på programmet först 1899. Det är troligare att det rör sig om en helt ny dans som lanseras under 1880-talet och med liten eller ingen anknytning till föregångarna hambopolka och hambopolkett.

Den första svenska beskrivningen av hambo återfinns i Gustaf Elias Lindells dansbok *Lärobok i Danskonst* som utkommer i Stockholm 1907. Han skriver följande om denna dans (sid. 62):

Hambopolskan, hvilken endast skiljer sig från dalpolska genom en i hvar takt på första anslaget återkommande och till nära medeldjup verkställd nigning, åstadkommen genom böjning af stödjebenet vid knäleden - infördes av författaren år 1883 vid under visningen i dans. Under denna form blef och dansen godtagen af den tidens stockholmare, och ett årtionde därefter hade den t.o.m. undanträngt den polska mazurka, som därigenom kom allt mer ur modet. Den på anförddt sätt anordnade dalpolskan fick be-

*En passiv skarpkytt: Dansas då
pöskett? Dammön: Åh jesse, ja!*

nämningen hambo, hvilket härleder sig från den gamla hambopolskan och hvar till fogats klassmärket polska. På detta sätt tillkomma allt emellanåt nya danser, hvilka, vare sig de äro genialiskt eller idiotiskt anordnade, dock alltid proppas i den goda allmänheten såsom det yppersta alster, hvilket tagit form genom en så djupt gående tankekombination af någon välbeställd sprattelkonstnär. Ett tiotal år senare tillfördes dal- eller hambopolskan en andra figur lever- eller uppsparkning. Mästaren för detta nya uppslag är för oss obekant, men antagligen tillhör denne sällskapet fotarbetets vänner. Till hambopolskan i detta skick återkomma vi vid detaljerandet af tvåfigurerade danser.

De första instruktionsböckerna inom folkdansrörelsen är *Lekstugan* som utkommer med sin första upplaga 1900, den andra 1907. Ingen av dessa böcker har hambo med. Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur ger ut sin första instruktionsbok 1923. Där finns omdansningen i hambo med (sid. 14). I tredje upplagan, Sthlm 1944, införes även förslag till indansningssteg i hambo (sid. 14).

1924 utkom i Stockholm *Lärobok i modern dans* av Elin Fredriksson. Den innehåller beskrivningar på Foxtrot, Shimmy, Tango, Vals, One-Step och Hambo. När det gäller hambo skriver Elin Fredriksson (sid. 21):

Hambo är en gammal svensk dans. I århundraden har den dansats av Sveriges ungdom, och med sin friskhet har den bestått i konkurrensen mot de från utlandet inkomna mer eller mindre långlivade danserna. Den har på senare åren undergått endast smärre förändringar. Så t.ex. har nigningen på höger fot försvunnit, och fattningen blivit annorlunda. Hambon består av två avdelningar; den första där man springer framåt och den andra där man dansar runt. Ni skall hinna räkna till tre 21 gånger på 1/2 minut. Det har förr varit vanligt att ej flytta höger intill vänster utan man brukade hålla höger fot c:a 30 cm bakom vänster fot under hela tiden då man svängde på trean. Man satte då efter svängningen ned höger fot något bakom vänster fot. Sedan på ett flyttade man fram höger fot förbi vänster så att den kom 40 cm framför vänster samt räknade ett. Det är ju intet som hindrar, att Ni gör så, om Ni önskar och det är brukligt i Eder hemtrakt.....

Om indansningen skriver Elin Fredriksson:

....Stegen rakt fram äro numera alldeles lika dem i vals varför den, som ordentligt lärt sig valsstegen rakt fram, utan vidare kan dessa steg. Den enda skillnaden är den att dessa steg framåt alltid dansas ett bestämt antal gånger nämligen tre gånger, d.v.s. Ni skall räkna till 3 tre gånger, samt att takten är hastigare.....

Ytterligare en dansbok i modern dans utkom 1924. Det är Henrik Meiers *Lärobok i Dans*. Även den innehåller beskrivning av hambo. Skillnaden från Elin Fredrikssons beskrivning är att Henrik Meier beskriver en hambo med nig på första taktdelen i omdansningen samt indansning med sparksteg.

SAMMANFATTNING

Det vi idag kallar hambo kan alltså möjligen vara konstruerad av Gustaf Elias Lindell 1883. Hur indansningen såg ut i hans dans anger han inte men påstår att det vi idag kallar dalsteg i indansningen infördes 1893. Riktig spridning får dansen först på 1900-talet och enligt Elin Fredriksson förändrar man dansen något i början på 1920-talet så att man i indansningen övergår till valssteg istället för sparksteg i indansningen. Dessutom anser hon att hambo skall dansas utan nigning. Så långt skriftliga källor. När det gäller folkliga uppteckningar finns det några punkter som är av vikt. I Södermanland dansar man fortfarande i tradition hambo-polka som man ibland kallar tvåstegshambo. Den formen ligger nära Lindells beskrivning vad det gäller indansningen. Däremot dansas den mycket snabbare än det tempo Fredriksson anger. Denna folkliga tradition kan härledas till 1900-1910. En intressant aspekt i det här sammanhanget är att den form av polka-mazurka som är vanligast i Sverige kallas bland annat hambomazurka i landets södra och västra delar. Som ett tillägg till detta kan nämnas att två meddelare i Södermanland ansåg att ett lika vanligt namn som hambopolka var polkamazurka. Denna hambopolka beskrivs 1879 som polka i 3/4 takt, en form som i Södermanland kallades, och fortfarande kallas hambopolkett.

I spelmansböcker från 1850-1900 samt i dansprogram från samma tid skiljer man mellan hambopolka och hambopolkett. Detta måste innebära att det var skillnad mellan dessa båda former men var skillnaden låg kan inte idag fastställas. Om det var så att hambopolkan som den dansas idag har dansats likadant under åren 1850-1900 så borde någon notering ha gjorts eftersom det är ett sätt att dansa som så avsevärt skiljer sig från övriga former av gammaldans.

Som avslutning följer här lite statistik.

	VALS	POLSKA	HAMBO POLKA	HAMBO POLKETT	HAMBO
<u>Spelmansböcker 1850-1901</u>					
August Widmark, c:a 1850	29	9	4	6	-
August Lindblom 1856	23	48	5	-	-
Roxström 1856	22	-	1	7	-
August Lindblom 1896	4	10	-	6	-
E G Gustafsson 1899	12	1	-	9	-
C G Gustafsson 1901	29	1	1	11	-
<u>Dansprogram 1860-1909</u>					
1860 - 1869	15	-	5	7	-
1870 - 1879	21	2	13	1	-
1880 - 1889	80	9	45	4	5
1890 - 1899	46	5	68	-	23
1900 - 1909	89	3	101	-	141
<u>Tryckta nothäften 1810-1899</u> (Musikmuseet)					
1810 - 1819	22	-	-	-	-
1820 - 1829	17	-	-	-	-
1830 - 1839	15	-	-	-	-
1840 - 1849	30	1	-	1	-
1850 - 1859	42	1	4	7	-
1860 - 1869	55	-	-	2	-
1870 - 1879	57	-	-	-	-
1880 - 1889	40	5	1	4	-
1890 - 1899	15	4	-	-	-

MIDVINTERSTÄMMA

lördag 6 februari

Elektron Gnesta

14.00 stämma
15.00 danslekar för barn
18.00 dans

Kaffe och mat serveras under hela dagen.

Upplysningar: Pelle Roos 0158/126 28
Pär och Marianne 0158/109 59

Arr: Folkets Hus, Nyckelknippan, Bygdens Blandning
Södermanlands Spelmansförbund

Hambopolkett.

På de följande låtarna tar jag mig friheten att tolka den gode Widmarks handstil.

Hambopolkett

Hambopolkett

147 Hambo

efter fabern Sill Axel Andersson

ur Olof Anderssons uppt.

541. Hambo

efter en snickare i Stockholm

uppt. efter Richard Larsson St. Malen

ur Gustaf Wetters uppt.

198. POLSKA Hambo

$\text{♩} = 114.$

Polskan var från Halla socken. efter J E Lilja
ur Sv. L&tar

Hambo efter August Holzt Björnlunda

simle

uppt. efter Albert Gustafson av Christina Frohm

201. POLSKA JE Lilja

Hambo

$\text{♩} = 138.$

Melodien var efter *Spel Anders* i Spånga, Råby-Rönö socken, död omkring 1910. Han spelade mycket med »a-durstämning», d. v. s. tenoren stämd till *e* och basen till *a*. Försökte någon lära sig en låt efter *Spel Anders* gjorde denne genast om den. Han komponerade själv sina låtar, enligt Lilja.

(N. D.)

ur *Sv. Låtar*

7 Hambo-palstra

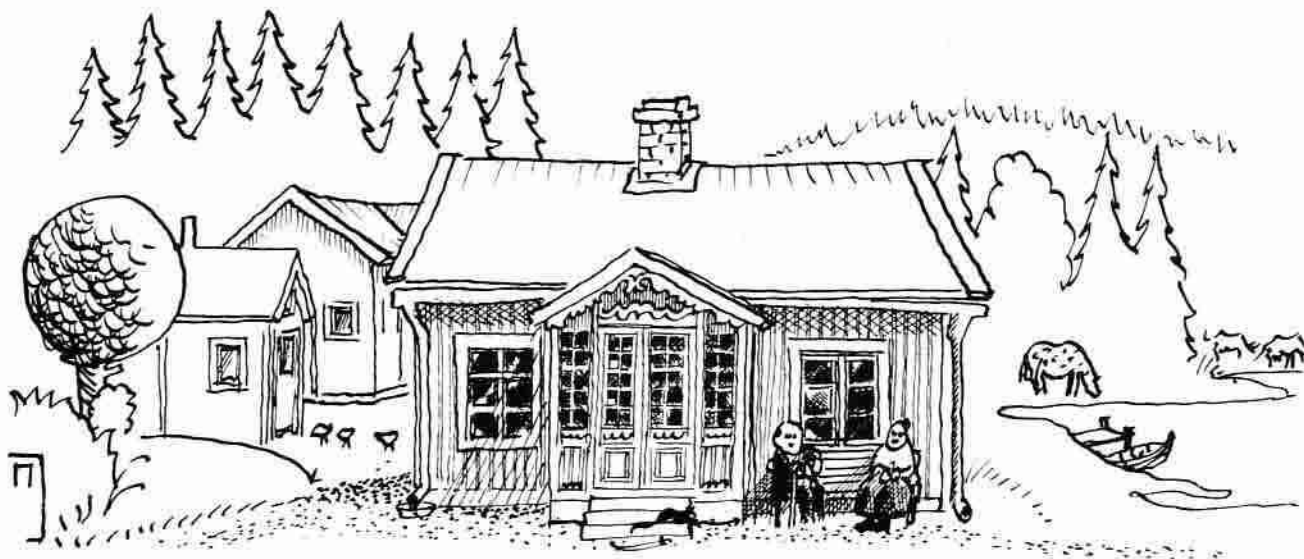
ur *Lindbloms häfte*

TORPET I SVEDALA

berättelse i trenne avdelningar

med efterskrift

av Bernt Olsson

FÖRSTA AKTEN

Karl-Evert och Anna bor på den lilla jordbruksfastigheten Svedala, som består av tio tunnland åker och lite skog. De odlar sin jord och äger fyra kor, en häst, en gris och 18 höns. Hästen, en märr, heter Hilda och är "paplug", som Karl-Evert säger. I skjulet står en damcykel (Nornan) och en hercykel (Fram). Det tar nästan en timme att cykla in till stan, ty vägen är rättsäusel - krokig och knögglig och full av gröpper. Vid bryggan nere vid stranden av Gårdsjön ligger en tjärad eka. Man fiskar till husbehov.

Sådant är livet, fullt av arbete, och fritidsnöjena har inte varit många. Förr spelade Anna och Karl-Evert fiol och cittra tillsammans, men det blir just inte av numera. Barnen har aldrig varit särskilt intresserade av sådant. De har tyckt mycket om att läsa istället, och det har föräldrarna inte haft något emot, så länge det har varit läxor och annat nyttigt och inte en massa skräp, som de ödslat pengar på eller släpat hem från biblioteket. Karl-Evert vet en, säger han, som höll på och läste i sina sketna romanböcker tills lagårn ramlade ihop.

Nu har barnen blivit vuxna och flyttat hemifrån, och Karl-Evert och Anna har blivit lite till åren.

Husen skulle behöva rödfärgas. De är gamla och lite medfarna. Boningshuset är uppfört i liggtimmer och brädfodrat utanpå. Ladugården är byggd av restimmer och plank. Alla knutar och fönsterfoder är vita men skulle behövas målas. Det stiligaste på hela gården är verandan, grön och vit, sirad med många utsägade krusiduller.

Nu kommer Karl-Evert in.

- Kommer du nu? säger Anna. Ja ha inte börja rusta mä någe äta än.
- Ja kastar ikull mej på soffa ett tag. Sätt på radion så får vi höra vädre.
- Ä dä någe fel mä dej? Du verkar inte som du va riktigt kry, tycker ja, säger Anna och knäpper på radion. Den står på skänken vid köksfönstret med en liten broderad duk över sig.
- Stockholm-Motala, säger den. Nu följer väderleksrapporten från Väderlekstjänsten.

- Förresten, säger Anna, så ä dä inte så värst mycke mä mej heller. Ja hinner inte mä som förr. B'ror på ifall vi måste sluta te....

ANDRA AKTEN

Det har flyttat in nytt folk på Svedala, folk som ser ljust på framtiden och som redan lagt ned åtskilligt med pengar på att försköna och förbättra sin fastighet. Bohningshuset har byggts om helt och hållet och ser nu riktigt modernt ut med fasadtegel, brunlaserade gavelfält, stora perspektivfönster med bruna karmar och svart betongtegel på taket. Verandan är ombyggd och innehåller nu badrum. Den har isolerats ordentligt och täcks av brun plastpanel. Den har en liten glugg med gult glas. De gamla dörrarna är utbytta - porten är teakfärgad med ett stort mässingshandtag och med smala, assymetriskt placerade råglasrutor.

Ladugården är nu mycket förfallen, men en parabolantenn sitter på taket. Den passar inte så bra utseendemässigt, men något får man kanske offra för att få bättre standard. Genom Sky Channel kommer kultur från stora världen till Svedala.

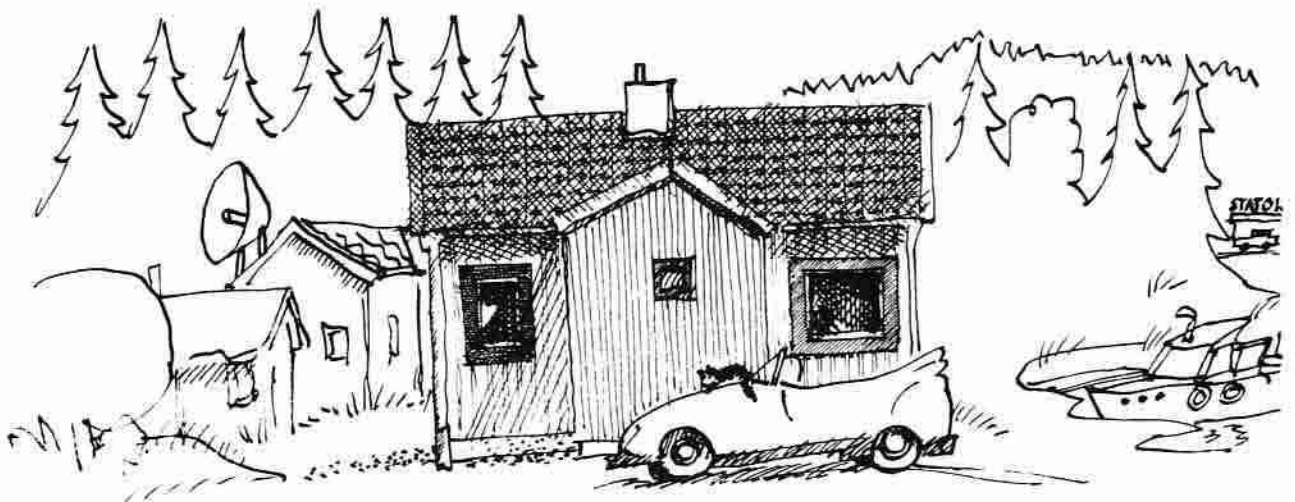
- Jordbruket är nedlagt, men sportfiske förekommer, och man kan jogga i skogen och utefter den gamla vägen till staden.

En ny, asfalterad landsväg går c:a 50 meter från stugan. Staden har kommit närmare. Från torpet kan man nu se två bensinstationer - Q8 och Statoil - samt växthusen vid Swedplant Gardencenter och bilskroten, f:a Car Demontering AB.

Far och mor i huset, Bengt och Karin, jobbar i stan, hon på Fitness Center och han på Quickly Partyservice. Barnen, Kent och Sarah, går i gymnasiet. Det är en pigg, sportig och kreativ familj, som ser hela tillvaron som en utmaning.

Det står en alldeles ny Opel Kabriolet på gården. Den har mamma vunnit i en rolig tävling. Det gällde att veta hur många kalorier och hur mycket fibrer det finns i ett Kavli Lightbröd och dessutom att svara på frågan: "Varför skulle du ta med dig Kavli Lightost på första turen i din nya Opel Cabriolet?" Karin gav ett fyndigt svar med utgångspunkt i uttrycket "Lev Light!", och hon vann!

Familjen diskuterar ibland Svedalas framtid. Man har ganska djärva planer och leker i tankarna med olika alternativ: hästgård (Svedala Riding Center), golfbana på de forna åkrarna och med Lake Range vid sjön (Svedala Golf Club), skidbacke vid Gårdsjöberget (Svedala Ski Center). Ibland tänker man sig t.o.m. en enorm turistanläggning i vilda västerstil (Svedala Western Ranch).

TREDJE AKTEN

Livet på Svedala har ändrats på ett radikalt sätt. Far har byggt upp ladugården, som delvis rasade ihop i vintras. Det finns djur därinne - förutom Saras ridhäst (Royal Viking Turbo) står två kulliga små kor där och några får finns också. Mor tänker börja så smått med giftfri grönsaksodling. Sara

funderar på att åka runt i bygden med en bandspelare och samla in kvarlevorna av den lokala vistraditionen. Hon har börjat studera folklivsforskning på högskolan. Kent, som förresten just har vunnit en resa till Disneyland i en slogantävling, tycker att de andra har blivit halvtokiga.

För att förstå orsakerna till denna förändring måste vi gå något tillbaka i tiden till en vacker och solig sommardag. Sara solade sig energiskt på gräsmattan. Hennes fader låg i skuggan av ett äppelträd och bläddrade slött i motortidskriften *Fart Magazine*. Hennes moder satt i en vilstol borta vid väggen och studerade Jaques Debrul's Face et Skin Program - ty solen är skoningslös mot den nordiska kvinnans ömtåliga hy.

Alla hade bandspelare med hörlurar, ty de hade olika musiksmak. Därför hörde de varken varandra eller det öronpinande oljudet nerifrån Gårdsjön, där Kent for omkring i familjens motorbåt (117 hk) och skrämde slag på änderna.

Bengt tittade upp från en annons angående Volvos nya longlifeplåt. Plötsligt vidgades hans ögon av skräckblandad förvåning. Han blundade och tittade igen - stelt och stint bortåt vinbärsbusken. Han slet av sig hörlurarna mitt i en countrylåt.

- Va.. va ä dedär? stammade han, blek under solbrännan.

Han såg en hel liten skara av målmedvetet marscherande små varelser, knappt två decimeter höga. De såg ut som folk men var ålderdomligt klädda i grå vadmalskläder och hade stickade, röda luvor på sig, trots sommarvärmerna. Sjöng gjorde de också:

Vi ska skaffa nya jobb!

Vi ska skaffa nya jobb!

Bengt tyckte sig känna igen melodin till "We shall overcome..."

De bar på små textade plakat och banderoller:

Vi flyttar!

Tomteförbundet på marsch.

Fler arbetstillfällen för tomtar!

Bättre lagårdsmiljö!

Med TF för forntiden!

Lite längre bort syntes skylten "Med TFU för framtiden". Bengt hann inte se allt.

Det var ett demonstrationståg! Det var små grå män i knäbyxor, små grå kvinnor i långkjolar och små, små barn i koltar. De passerade förbi i rosenrabatten. Bengt såg Sara rusa upp och in. De gick förbi husknuten, där Karin satt, synbarligen alldeles stel. De gick under staketet och försvann bort...

Alla i familjen var tysta och grubblande en hel vecka. Ingen tordes säga något till den andre om den sällsamma synen. Sommaren gick och hösten kom. Det blev fel på allting. Det blev stopp i avloppet och översvämning i källaren. Teven gick sönder. Plasttaket över altanen blåste bort. Det möglade under fasadisoleringen. Elräkningen tredje kvartalet gick på 6 300. Senare sprang expansionskärlet på vinden läck, och vattnet rann genom taket ner över bokhyllan med dess bokklubbsböcker, en värdefull samling av amerikanska bestsellers i svensk översättning. Så fort den första snön kom ramlade ladugården med parabolantenn och allt.

Plötsligt en dag sade Karin:

- Jag upplever att vi har hamnat i en ganska jobbig sits, men jag tror att det beror på att i somras...

Och så berättade hon vad hon sett.

Nu vågade alla tala om det. Kent tyckte att alla blivit totalt knäpp i roten. Han vart nästan rädd.

Men nu diskuterade de andra länge och väl och Bengt sade:

- Jag upplever att om vi ska kunna lösa dom här knutarna i den situation som vi sitter i så får vi bli mer miljömedvetna.
- Och kulturmedvetna! sade Sara.

EFTERSKRIFT

Frampå vårkanten, när Kent mekade med sin motorcykel utanför den ladugård som hans far (numera sekreterare i hembygdsföreningen) hade reparerat med stor pietet, såg han en liten grå, knappt decimeterhög gestalt stå och glutta fram bakom oljedunken till synes både nyfiken och skrämmd på samma gång. Det såg ut som en mycket liten pojke. Så hördes en röst längre bort ifrån:

- Nisse, din otering! Trösta dej, unge, om du inte kommer mä däsammå!

Det stod en liten gumma vid lagårdsväggen, och barnet kilade iväg. Gumman fortsatte att vara ovetting:

- Du ska aldri gå så där nära fôlk - hør-dudå! Du räcker ju knappt opp te fotknôlla på dôm, å di kan vara faliga. Du ska inte varå så garkug! Men du ä 'le liker far din. Men du ska då aldri få följå mä på kalas någe mer, ifall ja ska få hålls å gniå etter dej å letå...

Så där gick hon på, och så försvann de in i lagårn.

När Kent hämtat sig något från en förvåning som gjort honom alldeles handfallen, smög han försiktigt in i ladugården. Han såg ingenting. Han fortsatte in på magasinet och tyckte sig höra svag musik. Oändligt försiktigt makade han sig bort mot en gammal kista, som stod i en vrå. I utrymmet där bakom såg han det som vart hans livs stora upptäckt. Han såg dukade små bord, dignande av maträtter och med vita dukar. Han såg en gammal man sitta på en pall och spela med en sorts stråke på ett primitivt instrument, som han aldrig sett maken till förut. Små grå figurer i röda mössor höll varandra i händerna och dansade i slingor och krumbukter.

Kent har aldrig vågat tala om vad han såg, men senare, när han börjat studera musikvetenskap, har han beskrivit dansen i en omdiskuterad 60-poängsuppsats; (se Kent Svedlund: Om långdansens i forna dagars Sverige, Acta etnol. XXVII).

Men på Svedala frodas giftfria potatisar och morötter, och lummiga äppelträd skuggar den numera stiltroget återställda gamla gården.

Fonderna

KOM IHÄG VÅRA FONDER!

Folkmusikfonden pg 71 55 33 - 6

Gustaf Wetters Minnesfond pg 71 55 33 - 6

Det är en angelägen folkbildningsuppgift i dag
att ta tillvara - bevara - vidareutveckla
gamla traditioner, seder o bruk

Det gäller vårt liv och miljö - våra konst-
och hantverks traditioner - våra högtider
och inte minst den folkliga musiken

SKS & Sveriges kyrkliga studieförbund i
Strängnäs stift och
Södermanlands Spelmansförbund

kan tillsammans göra det möjligt för många
att ta del av detta:

i studiecirklar - kulturgrupper - genom olika program

Vi som studieförbund har vissa erfaren-
heter, kunskaper och resurser,

Du som folkmusiker / spelman har dina
kunskaper och färdigheter,

Låt oss tillsammans pröva på vad vi kan göra

Kontakta vårt SKS kontor i Söderlälje 0755/67370
eller Eskilstuna 016/122138

SKS har studiecirklar i många ämnen
Sveriges kyrkliga studieförbund

studerai
SKS Cirkeln